

Τουρκία: Πραξικόπημα προορισμένο να αποτύχει

16/Ιουλ/2016 08:13

Του Κώστα Ράπτη

Η αιματηρή απόπειρα πραξικοπήματος εναντίον του Tayyip Erdoğan και της κυβέρνησής του στην Τουρκία αποτελεί θεαματική εκδήλωση των εκρηκτικών αντιθέσεων που συσσωρεύονται τα τελευταία χρόνια στη γειτονική χώρα. Ήταν όμως προορισμένη να αποτύχει για δύο λόγους.

Ο πρώτος είναι ότι, σε αντίθεση με όλα τα ιστορικά προηγούμενα στην χώρα, το πραξικόπημα δεν είχε σχεδιασθεί από την ανώτατη στρατιωτική ιεραρχία. Ο αρχηγός του Γενικού Επιτελείου βρέθηκε όμηρος των πραξικοπηματιών (που φέρονται να προέρχονται μόνο από την Α' Στρατιά) και όχι να γνωστοποιεί από τηλεοράσεως προς το έθνος ότι έχει αναλάβει τις τύχες του.

Στην πραγματικότητα, ο ρόλος του στρατού είχε αναβαθμισθεί ιδιαίτερα το τελευταίο διάστημα, για λόγους αντικειμενικούς που επέβαλλε η αναζωπύρωση της ένοπλης σύγκρουσης με τους Κούρδους αυτονομιστές στα νοτιοανατολικά, ενώ το σύστημα Erdoğan, μετά την αμφισβήτησή του από παλαιούς συνοδοιπόρους, όπως το δίκτυο του ιεροκήρυκα Fethullah Gülen, είχε συσφίξει τις σχέσεις του με τις ένοπλες δυνάμεις. Η απαλλαγή των κατηγορούμενων για την συνωμοσία Ergenekon, εξαιτίας της οποίας είχε φυλακισθεί ο "ανθός του κεμαλισμού", αποτέλεσε το σημείο τომής αυτής της αλλαγής συμμαχιών.

Προφανώς, ένα τμήμα του στρατεύματος θεώρησε ότι στο πλαίσιο αυτό μπορούσε να διεκδικήσει αυτόνομο ρόλο – όμως για τους ίδιους λόγους η πλειοψηφία επέλεξε τη νομιμοφροσύνη, και ο διχασμός βρέθηκε να διαπερνά τον ίδιο τον ένοπλο βραχίονα του κράτους.

Ο δεύτερος λόγος είναι ότι η μαζική παρουσία πολιτών στις πλατείες περιέπλεκε αφάνταστα τους σχεδιασμούς των πραξικοπηματιών. Δεν είναι μάλιστα ανάγκη να υποθέσουμε ότι επρόκειτο μόνο για οπαδούς του κυβερνώντος κόμματος (το οποίο άλλωστε συγκέντρωσε μόλις πέρσι σχεδόν το 50% των ψήφων). Η τουρκική κοινωνία έχει προχωρήσει πολύ από το 1960, το 1971 ή το 1980 και αν κάτι έχει αφομοιώσει, ιδίως από την πιο πρόσφατη εμπειρία της δικτατορίας του Evren, είναι η επιθυμία να μην επιστρέψει ποτέ σε αυτό το παρελθόν. Η λέξη "πραξικοπηματίας" είναι πλέον η πλέον υβριστική στην τουρκική δημόσια συζήτηση και τα κόμματα της αντιπολίτευσης έσπευσαν από νωρίς να καταδικάσουν το κίνημα.

Η επιτυχία των παλαιότερων τουρκικών πραξικοπημάτων οφειλόταν στη νομιμοποίησή τους στα μάτια μεγάλης μερίδας της τουρκικής κοινωνίας. Όμως το 2016 απέχει πολύ από την εποχή λ.χ. που ο στρατός όντως ξεμπλοκάρριζε το σύστημα από την αλαζονική εξουσία του επίσης ισλαμιστικών τάσεων πρωθυπουργού Menderes.

Ο διεθνής παράγων πάλι, δεν είχε τόσο ξεκάθαρη στάση - με την εξαίρεση της επικεφαλής της ευρωπαϊκής διπλωματίας Federica Mogherini. Το State Department αναλώθηκε επί πολλές ώρες με οδηγίες για την ασφάλεια των Αμερικανών πολιτών στην [Τουρκία](#) και τάχθηκε υπέρ των νόμιμων, δημοκρατικών αρχών, όπως και ο Λευκός Οίκος, μόνο όταν η σύγκρουση στην Άγκυρα και την Κωνσταντινούπολη έδειχνε να είχε κριθεί. Ο δε εκπρόσωπος του Κρεμλίνου, απλώς τόνισε την ανάγκη να μετατραπεί η Τουρκία σε "κράτος δικαίου" και μπήκε ακόμη και στη συζήτηση αν η χώρα του θα παραχωρούσε άσυλο στον Tayyip Erdoğan...

Είναι πολλοί αυτοί που θα καλωσόριζαν την πτώση ενός "ταραξία", ο οποίος, ιδίως με τη συριακή πολιτική του και την συνάφειά του με τους ένοπλους ισλαμιστές, είχε μετατραπεί σε αποσταθεροποιητικό παράγοντα για την ευρύτερη περιοχή. Ενδεικτικά, γνωστοί νεοσυντηρητικοί έχουν αρθρογραφήσει εδώ και μήνες για τη "λύση" που θα αποτελούσε ένα πραξικόπημα στην Τουρκία – όπως ο Michael Rubin του American Enterprise Institute ο οποίος τις τελευταίες ώρες επανήλθε με άρθρο του στη New York Post υπό τον τίτλο "Why the coup in Turkey could mean hope".

Ο ίδιος ο Erdoğan είναι προφανές ότι με τις πρόσφατες αποφάσεις του να επιδιώξει εσπευσμένα την εξομάλυνση των σχέσεων της χώρας του με το Ισραήλ και τη Ρωσία αναζητούσε αντίβαρα σε αναμενόμενες πιέσεις. Η πάγια κατηγορία ότι πίσω από όλες τις εναντίον του κινήσεις βρίσκεται το δίκτυο του εγκατεστημένου στην Πενσυλβάνια Fethullah Gülen συνιστά μια μετά βίας συγκαλυμμένη αντιαμερικανική αιχμή.

Οι πραξικοπηματίες πιθανότατα αξιολόγησαν ως κατάλληλη στιγμή για να κινηθούν ακριβώς αυτή τη συγκυρία όπου όλοι οι πρωταγωνιστές της μεσανατολικής αναταραχής δείχνουν να μετατοπίζονται από τις αρχικές τους θέσεις, ενώ η νέα απότομη στροφή της περιφερειακής πολιτικής του Erdoğan έδειχνε να αφήνει μετέωρο και δυσαρεστημένο ακόμη και σημαντικό τμήμα του τουρκικού πολιτικού Ισλάμ.

Επίσης, και μόνο το ότι αποπειράθηκαν πραξικόπημα δείχνει ότι οι κινηματίες έβγαλαν ήδη τα δικά τους συμπεράσματα από το βρετανικό δημοψήφισμα. Διότι η αποκήρυξη του παρελθόντος των αντιδημοκρατικών εκτροπών συμβάδιζε την προηγούμενη δεκαπενταετία με την ευρωπαϊκή προοπτική της γείτονος. Η ανοιχτή κρίση στην οποία έχει περιέλθει η Ε.Ε. ακυρώνει αυτή την προοπτική και επιτρέπει την... επιστροφή στις τουρκικές παραδόσεις.

Φυσικά, για τον τουρκικό λαό η προσφερόμενη επιλογή είναι μεταξύ της Σκύλλας της δικτατορίας και της Χάρυβδης της ολοένα πιο αυταρχικής εξουσίας του Erdoğan. Μένει να φανεί αν το αποτυχημένο πραξικόπημα ορισμένων χαμηλόβαθμων αξιωματικών θα αποδειχθεί αφορμή για

ένα πραγματικό πραξικόπημα υπό μανδύα κοινοβουλευτικής νομιμότητας - με σειρά αντιπάλων των κυβερνήσεων να τελούν υπό απαγόρευση και με τις δημοκρατικές ελευθερίες υπό ουσιαστική συρρίκνωση. Η ομιλία του Τούρκου προέδρου κατά την επιστροφή του στο αεροδρόμιο της Κωνσταντινούπολης, όπου μίλησε ως αρχηγός κόμματος και χαρακτήρισε το αποτυχημένο πραξικόπημα "δώρο από το Θεό", ενισχύει αυτούς τους φόβους.

Κατά παράδοξο τρόπο, η κατάσταση θυμίζει αυτήν στην Αίγυπτο (αγαπημένο αντικείμενο καταγγελίας των Τούρκων ιθυνόντων), με την προηγηθείσα "τριγωνική" αντιπαράθεση μεταξύ του στρατού, ως εγγυητή της παλαιάς τάξης πραγμάτων, της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, που είχε την ευκαιρία να επιδείξει ένα μισαλλόδοξο και διεφθαρμένο πρόσωπο κατά τον ένα χρόνο παραμονής της στην εξουσία, και του "πεζοδρομίου", ήτοι νεολαίας και εργατικών στρωμάτων. Στην Τουρκία, ο τρίτος και περισσότερο αδύναμος πόλος (σχηματικά: η "γενιά του Gezi" και το κουρδικό στοιχείο) είναι και ο μόνος που προσβλέπει σε ένα μέλλον έξω από τον φαύλο κύκλο του αυταρχικού πατερναλισμού.

Πάντως, η εικόνα ενός προέδρου που έστω και για λίγες ώρες δεν έχει άλλο τρόπο να απευθυνθεί στον λαό του από το Skype, ενώ ταυτοχρόνως αναζητεί αεροδρόμιο για να προσγειωθεί, αποτελεί πλήγμα στο κύρος του Erdoğan, ενώ οι νομιμόφρονες στρατηγοί θα του θυμίζουν διαρκώς ότι σε αυτούς οφείλει την παραμονή του στην εξουσία. Αν αναζητούσε κανείς ιστορικούς παραλληλισμούς, θα θυμόταν ότι και ο Mikhail Gorbachev επιβίωσε το καλοκαίρι του 1991 του πραξικοπήματος-οπερέτα, μόνο και μόνο για να καθαιρεθεί λίγους μήνες μετά από τον "σωτήρα" του, Yeltsin.

Η λίρα και συνολικά η τουρκική οικονομία θα είναι οι πρώτοι δείκτες της ανέφικτης σταθεροποίησης της Τουρκίας. Οι οδυνηρές εκκρεμότητες των εσωτερικών κοινωνικών εντάσεων, της ένοπλης σύγκρουσης με το εκτός νόμου Εργατικό Κόμμα Κουρδιστάν, των αλληπάλληλων τρομοκρατικών επιθέσεων, της αποτυχίας της συριακής "περιπέτειας" και των σχέσεων αμοιβαίας καχυποψίας με τους μεγαλύτερους διεθνείς "παίκτες" μεσοπρόθεσμα θα παραμείνουν, διαιωνίζοντας το τουρκικό αδιέξοδο.

Διαβάστε ακόμα:

- Η αξιωματική αντιπολίτευση της Τουρκίας καταδικάζει την απόπειρα πραξικοπήματος

- Τούρκοι πραξικοπηματίες κατέλαβαν φρεγάτα

- Mogherini και Hahn καταδικάζουν την απόπειρα του πραξικοπήματος

- J. Kerry: Δεν έχουμε λάβει τουρκικό αίτημα έκδοσης του F. Gulen

- Καταιγιστικές εξελίξεις στην Τουρκία, μετά την απόπειρα πραξικοπήματος

- Συλλήψεις δύο υψηλόβαθμων αξιωματικών των τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων

- Προσωρινός αρχηγός τουρκικών ΕΔ: Το πραξικόπημα απέτυχε
- Erdogan: Εκκαθάριση του στρατού μετά την προδοσία
- Στην Κωνσταντινούπολη έφτασε ο Ερντογάν
- Σε εξέλιξη πραξικόπημα στην Τουρκία
- Η ανακοίνωση του τουρκικού στρατού για το πραξικόπημα

Διαβάστε το άρθρο στο [Capital.gr](https://www.capital.gr)